

Grangärde Hembygdsförening
Skattlösbergs Bygdegille

Källexkursion

Grangärde – Skattlösberg i Ludvika kommun

3 oktober 2009

Hamptjärn – källsjö i Skattlösberg

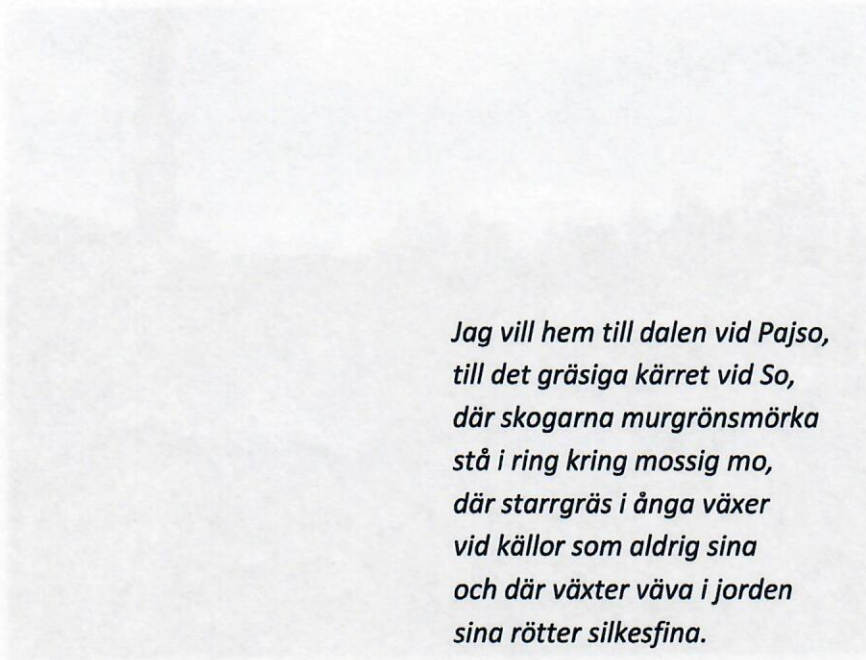

Svenska Folkmusiksamfundet
Svenska Folkmusiksamfundet

Källskanson

Östergötland - Skallövsbornes i Ludvika församling

2 oktober 2009

*Jag vill hem till dalen vid Pajso,
till det gräsiga kärret vid So,
där skogarna murgrönsfärgade
stå i ring kring mossig mo,
där starrgräs i ånga växer
vid källor som aldrig sina
och där växter väva i jorden
sina rötter silkesfina.*

ur Hemlängtan

Dan Andersson

Förord

Källakademins (Akademin för de friska källorna) syfte är att främja intresset för källor samt att medverka till att de bevaras, vårdas och nyttjas.

Dagens exkursion sker tillsammans med Grangärde Hembygdsförening och Skattlösbergs Bygdegille som på olika sätt bidraget i exkursionens planläggning bl a genom medhjälp vid rekognoscering och med kunskap om traktens källor samt visat stort intresse för Källakademins strävan att sprida kunskap om kalkällors natur och kultur. Källakademien vill rikta ett stort tack till hembygdsvännerna Anna-Karin Andersson, Gunnar Berglund, Elsie-Marie Hörk Karlsson, Christina Johansson, Gunnar Karlsson, Holger Karlsson och Olof Mattsson.

Källakademins förhoppning är att exkursionen skall inspirera intresserade personer att uppmärksamma och vårda sin hembygds källor och att sprida förståelse för källors betydelse idag och i gången tid.

Gunnar Wiklander

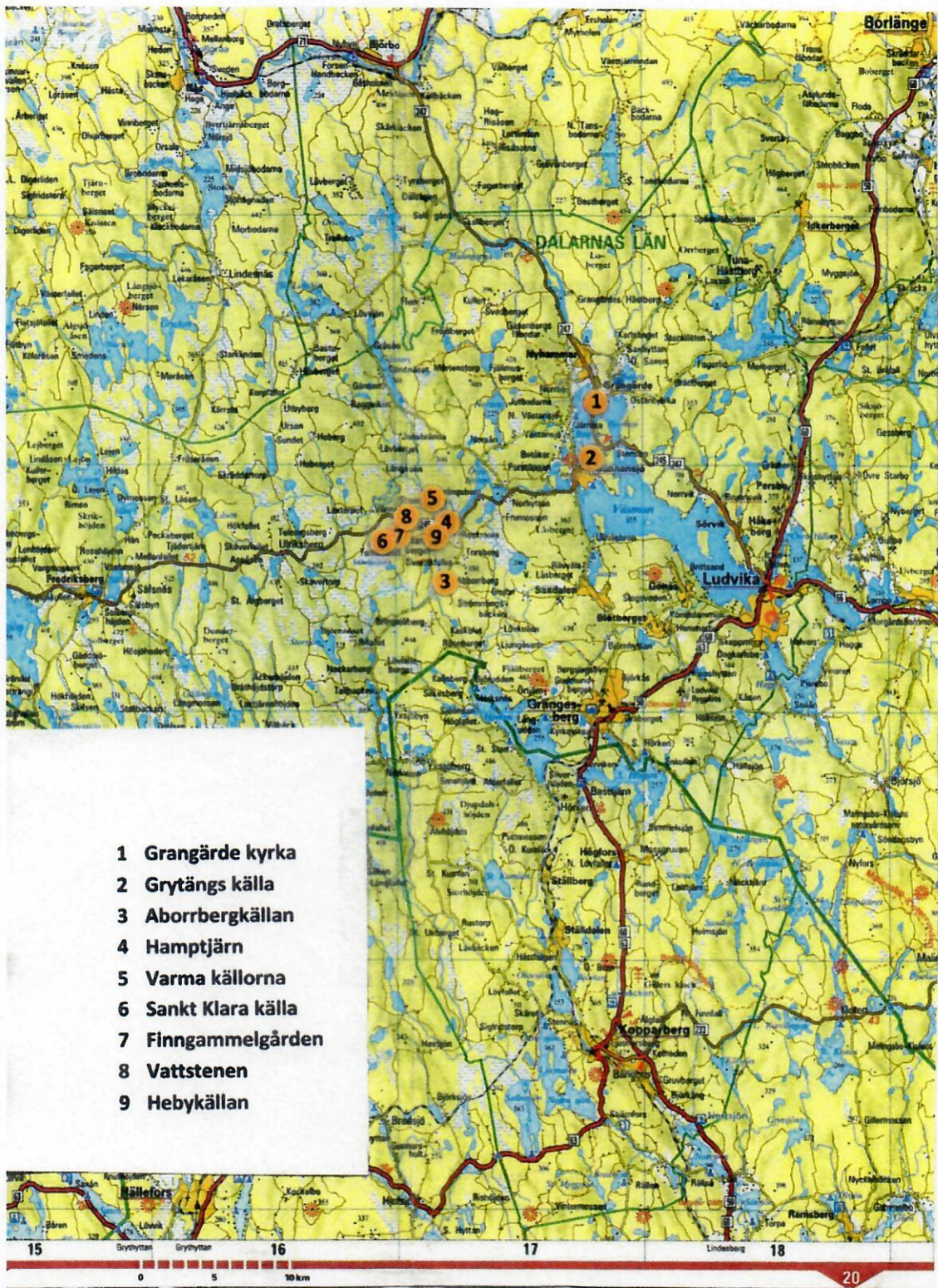
Exkursionsledare
Preses Källakademien

Deltagarlista

Anna-Karin Andersson	Grangärde
Torbjörn Axelsson	Grangärde
Roland Bengtsson	Torpsbruk
Anders Damberg	Uppsala
Anders Hult	Uppsala
Håkan Hultén	Hedemora
Kerstin Hultén	Hedemora
Folke Jakobsson	Sunnansjö
Marianne Jönsson	Sunnansjö
Gunnar Karlsson	Sunnansjö
Holger Karlsson	Grangärde
Gert Knutsson	Stockholm
Ulla Knutsson	Stockholm
Lars Linde	Ludvika
Christina Lindquist	Ekomuseum Bergslagen
Malin Ljung	Falun
Tomas Ljung	Falun
Anna Lena Nilsson	Hedemora
Per Olov Nilsson	Hedemora
Torbjörn Svensson	Borlänge
Ulla-Britt Tillman	Uppsala
Kerstin Wahlberg	Vallentuna
Olle Wahlberg	Vallentuna
Gunilla Wahlström	USA
Lars Wahlström	USA
Gunnar Wiklander	Östervåla

Program

10.00	<i>Samling vid Grangärde kyrka</i>
10.15-11.45	<i>Grytängs källa Aborrbergkällan</i>
11.45-12.30	<i>Lunch vid Hamptjärn</i>
12.30-14.30	<i>Varma källorna Sankt Klara källa</i>
14.00-14.30	<i>Kaffe vid Finngammelgården</i>
14.30-16.00	<i>Vattstenen Hebykällan</i>

Grytängs källa – offerkälla från svunnen tid

Källan är registrerad hos Riksantikvarieämbetet inom lämningstyp "Plats med tradition" med antikvarisk bedömning "Övrig kulturhistorisk lämning".

RT-90 koordinater: 6678705/1454231

Källan är torrlagd pga vägbygge.

Grangärde hembygdsförening har satt upp skylt med följande text avseende källan:

GRYTÄNGS KÄLLA OCH OFFERHUS

Det mot norr rinnande vattnet från Grytängs källa har ansetts ha särskild magisk och läkande kraft mot allehanda sjukdomar och krämpor. Källan är omtalad sedan förkristen tid som offerkälla. Av de första kristna här upphöjdes den till trefaldighetskälla. På aftonen till trefaldighetssöndagen, som infaller veckan efter pingst, samlades folk från gårdarna i trakten. Efter fastställd ritual drack man av källans hälsobringande vatten fram till midnatt. Därefter, då de flesta äldre gått hem, vidtog dans och glamman, oftast till solen gått upp.

Före utdikning av marken och sjöns nuvarande vattennivå var källflödet avsevärt kraftigare än det nu är. Omkring år 1900 upphörde källan att brukas som vattentag till intilliggande gård. Med riksantikvariens tillstånd undersöktes källan och dess närmaste omgivning somrarna 1969 och 1970. Enligt sägen skall ett offerhus ha varit byggt över källan men några lämningar efter offerhuset eller dess grund kunde inte spåras vid undersökningarna.

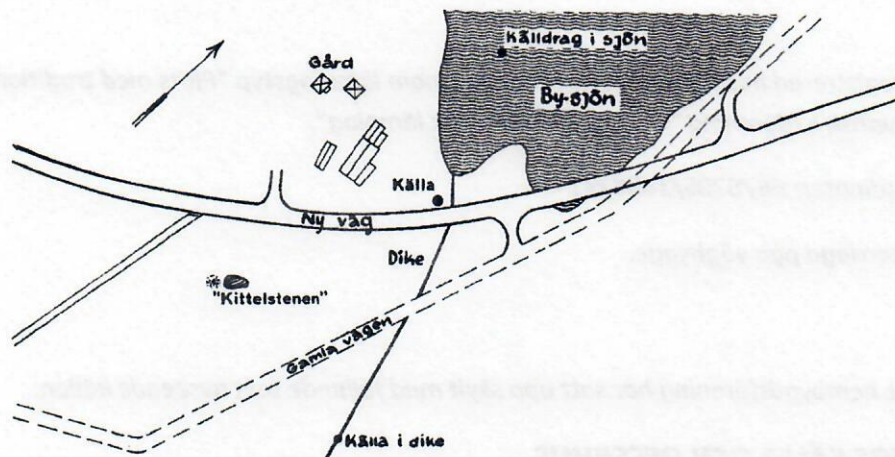
I "Från Hälsokällor till offerhus" - Gränge 1969. Årsskrift för hembygdsintresserade i Grangärdebygden skriver Erik Yngström.

Gammal källa vid Grytänge

Den källa som avses är utprickad på kartan, 14 m från stranden, 1,5 m från slänten till nya vägen och 4 m väster om det korrugerade plåtrör, som släpper igenom ett dike under vägen. Med Riksantikvariens tillstånd påbörjades sommaren 1969 en undersökning av källan. Man ville konstatera, om det kunde spåras något samband mellan

källan och offerhuset vid Grytänge. Anledningen till detta var ett tillägg i vänstra marginalen i manuskriptet till Hülphers "Dagbok":

" + offerhuset har stådt öfwer en Källa i Gryt-änget."

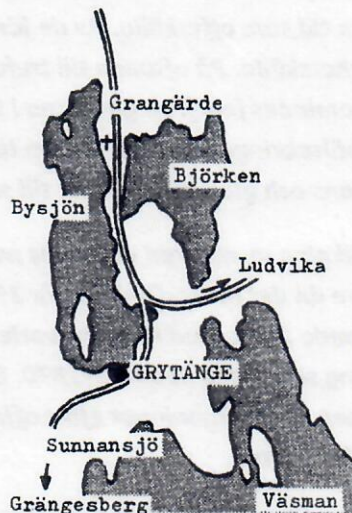

Detalj-karta över Grytängskällans placering.

Stenen med skårorna i närbild. Längd 31 cm. bredd 17 cm. och tjocklek 14 cm.

Enligt geologisk sakkunskap är det ovisst på vilket sätt man skall förklara uppkomsten av skårorna, som endast finns på den mot källan vettande sidan. Stenen är i övrigt slät i ytan och troligen en porfyrit. - Man måste utgå ifrån att utseendet är så sällsynt att stenen särskilt utvalts för att placeras vid källan.

Man tog ofta vara på stenar med underligt utseende och gav dem någon speciell innebörd.¹ - Skårorna göra nästan intryck av yxhugg-liknande snitt. Man kan möjligen uppfatta dem som ett skyddande ruttmönster av varandra korsande linjer, men detta är svårt att yttra sig om, eftersom inga daterande fynd gjorts.

¹ Formuleringen är gjord av fil. lic. Göte Edström vid Landsmålsarkivet i Uppsala.

Uppgiften har sannolikt lämnats av dåvarande kyrkoherden Henrik Lindbohm och upptogs av Hülphers i den tryckta boken, där han direkt säger: "Det Fordna Offer-huset har först stått öfwer en Källa wid Grytänge..".

Källan utan vatten. I mitten syns den egendomliga stenen och därunder en satt vägg av småsten.

Den lokala traditionen kring källan är bara att den omkring 1900 hade upphört att brukas som vattentag. Den var omgiven av något skydd eller en ram av trä. I källstråket växte orkidén "Jungfru Marie hand"; nu markeras det blöta stället av kabbeleka. Källan har under senare år slammats eller fyllts igen, så att platsen nu höll på att glömmas bort.

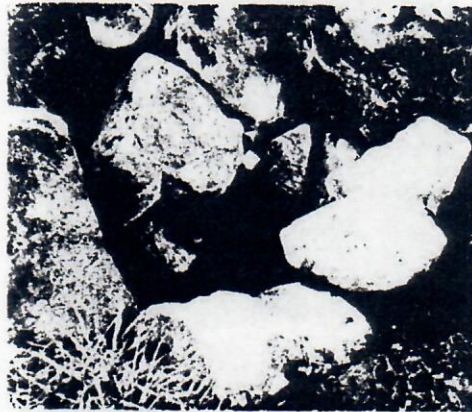
På våren 1969 observerades det, hur vatten pressades upp underifrån vid springan mellan de två stenarna vid den södra kanten. De ligger nu i rad, men det är tydligt att den ena rubbats ur sitt läge.

Under den rekordtorra sommaren torkade källan helt ut. Man började grävningen från den stora stenen i öster, vars översida togs som nollpunkt. 20 - 25 cm. under den omgivande markytan vidtog orörd ishavslera. En vertikalt nerkörd pinne kan ha varit sidostöd för en förmultnad brädfodring som i öster avgränsat källan mot den fasta lerväggen. Själva källutrymmet var fyllt av lösare lera.

Vid västra sidan fanns en vägg som syntes vara lagd av små stenar. Därbakom var morän. När källan åter började fyllas på hösten framkom vatten på två ställen vid denna västra sida. Ett tredje vatteninsläpp fanns på sydsidan. Det verkar som om vattnet framsipprar i den vertikala kontakten mellan lera och morän.

De tre tillflödena sker från sidan och ej underifrån. Djupet är cirka en halv meter under den omgivande marknivån. Grävningen avbröts av att källan fylldes. Vid mitten av november står vattnet över den "skårade" stenen, vilken hittills torde vara det intressantaste i sammanhanget. Jag hänvisar till bilderna jämte text. - Undersökningen skall avslutas i sommar (1970). Något spår av offerhuset observerades inte.

Söder

Norr

Källan vid Grytänge från nordöst.

På fotot syns stenarna omkring källan: På östra sidan en större sten - på södra: en sten som förskjutits och lutar in över källan - på västra: en inkilad, mindre sten med egendommiga, naturligt bildade skårar - på norra: en rad av fyra stenar som frilagts ur leran utan att rubbas. Den vita fyrkanten markerar platsen för vatten-insläppet

Aborrbergkällan - moränkälla i finnskogen

*Var så god och tag en klunk.
Hoppas av vattnet blev så snälla
att Ni lämnar den i sankta lunk,
i det skick Ni själva vill skall gälla.
Så nästa besökare slipper gnälla
och kan känna renheten vid denna källa.
Tack snälla!"*

Lilian och Ingemar Rådman

Källa trevligt uppmärksammad med dalavägvisare och välkomstskylt

Källan är registrerad i SGU:s källarkiv

Källan är utsatt på lantmäteriets fastighetskarta

RT-90 koordinater:6670919/1444318

Temperatur: 7,5⁰ C, pH: 5,9, Ledningstal: 92,7 uS/cm (090921)

Varma källorna – källor i diktens värld

Grundvattnet går i dagen som utflöde i skogskanten mot myr och som källgölar i myrmarken.

RT-90 koordinater:6676454/1443435

Temperatur: 7,8⁰C, pH: 6,2⁰C, Ledningstal: 33,3 uS/cm (090921)

Spådomen om varma källorna

*Bleka och hatande män ha lutat sig ner över vattnet,
läst i vårt grumliga djup och bedit om hemliga ting.
Öst av vårt heliga vatten över de blodade händerna,
Smitt vid vår dyiga våg på det ändlösa ödets ring.*

*Svarta och blanka vi sova tryggt mellan gungande öar,
tyst tog vårt sväljande djup emot var nersölad kniv,
tysta vi speglade skyn och stränder av gungande ängar,
sakta gick jägarna hit att offra för byte och liv.*

*En gång var källan ett hav, där i solvita stormar
irisskimrande dansen gick yr genom skummande våg.
Då var sommaren het och blå och beskådad av ingen,
osedd i vildhavet speglade åskmolnens svartröda tåg.*

*En gång blir källan en åker, där säden böljar för vinden,
ting som man offrat vid midnatt, skola skrapa mot plöjarens plog.
Då skola människor offra till järnets och trummornas gudar.
Då skola människor offra till järnets och trummornas gudar.
Då skall tomheten vaka och sorgen sjunga i skog.*

Dan Andersson

De varma källorna

När den mäktiga, vattenrika Gänsån tillstöter från norr tvingas Pajso liksom söderut av de tillströmmande vattenmängderna, runt Brunnklackens tvära klippa. I och med påspädningen blir nu Pajso dubbelt så stor och heter plötsligt **Brunnån**. Sammanflödet sker mitt i ett vidsträckt myrland, i vars södra del Brunnarna ligger. Dessa källgölar i mossen kallade Dan Andersson för de **Varma källorna**, eftersom de aldrig fryser till, men ryker kraftigt i smällkalla vintern. I dikten "Spådomen om varma källorna" utmålar han dem som gamla hedniska offerkällor. Hans spådom att källorna en gång skall bli vajande åker förefaller längre från sin uppfyllelse än någonsin, medan diktens slutstrof å andra sidan på pricken fångar känslan som dagens uthuggna skogslandskap väcker, nämligen "Då skall tomheten vaka och sorgen sjunga i skog". Bättre kan det knappast sägas.

Ur Strövtåg i Ludvika

Tomas Ljung

Sankta Klara källa – trefaldighetskälla i finnskogen

Skylt och spång leder fram till källan

Källan är registrerad hos Riksantikvarieämbetet inom lämningstyp "Källa med tradition" med antikvarisk bedömning "Fast fornlämning".

Källan är registrerad i SGU:s källarkiv

Källan är utsatt på lantmäteriets fastighetskarta

Rt-90-koordinater: 6673481/1441108

Temperatur: 7,5^o C, pH: 6,0, Ledningsförmåga: 48,0 uS/cm (890824 SGU)

I "Från Hälsokällor till offerhus" - Gränge 1969. Årsskrift för hembygdsintresserade i Grangärdebygden skriver Erik Yngström.

I Otto Blixts otryckta förteckning över källor i Grangärde, som han med känd generositet utlånat åt mig, finns denna anteckning:

"Sankt Klara källa, 1/2 km väster om Anton Hedlunds gård i Skattlösbergs by. De gamla sade Sankt Klara källa, de yngre Klara källa. Här har man druckit trefaldighet. Jag har själv varit med medlemmar ur templet Skogsblomman hit till källan Sankt Klara och ur näverskopa druckit trefaldighet." - Otto Blixt säger, att om de gamla hörde namnet "Klara källa" nämns, frågade de: "Vad är det? - Det heter Sankt Klara källa!"

Man kan kanske räkna med två olika slag av gammal tradition. Anton Hedlund som äger källan och ärvt den efter sina svärföräldrar, nämner bara namnet Klara källa. Man kunde i vardagslag förkorta detta så att man sade "gå och dricka Klara", eller tala om källan som "den där Klara".

Det är flera saker som utvisar att "Sankt Klara" eller "Klara" källa är en verklig trefaldighetskälla: Dels besöktes den bara på trefaldighetsafton, dvs lördagen efter pingst, dels skulle man vara tyst vid källan. - Namnet "Sankt Klara", som alltså är gammal tradition, kan antyda källans helighet.

Länstyrelsen har försett källan med informationsskylt.

Vattstenen – stenen med det mystiska vattnet

Vattstenen med sin vattensamling är värd en längre promenad.

RT-90 koordinater: 6618266/1320229

'Vattstenen' i trollskogen sinade aldrig!

När hela Sverige torkade fanns en sten i den dalska storskogen som alltid var fylld med friskt källvatten. Året Runt tog dit en expert, och nu är det fastslaget: geologisk sensation!

Av THEA OLJELUND Foto: Hans Ge Eriksson

Sista regndroppen för juli föll den 29. Det var ingen rotblöta, utan ett mildt sommarregn som drog fram över Dan Anderssons hemtrakt i Grangärde finnmark. I augusti fastnade solen på himlen, molnen höll

sig borta, och torkan fick så småningom björkarna att gulna och till och med falla omkull som slagna jättar. Gräsmattorna brändes upp och blev bruntorra, värmen dallrade, och badstränderna var överfyllda

av solsteka semestermäniskor.

Någon berättade att trots torkan fanns det en märklig sten inne i storskogen som ständigt var fylld med friskt källvatten. En "vattsten".

Då det inte fallit en droppe regn på tre veckor kom förste statsgeolog Jan De Geer från Stockholm och Sveriges geologiska undersökning för att titta på den märkliga stenen.

Stenen har en lång historia. Någon gång för miljard år sedan bildades den i jordens glödande smältdegel. Kvarts och fältspat bakades ihop med granit till en grå yta med svagt rosafärgade fläckar och vita ränder. Man kan bara gissa sig till födelsen och hur blocket brutits loss någon gång i urtiden, forslats med starka strömmar, burits mildt av istidsjöklar och till slut hamnat på en sluttning i en trolsk dalskog.

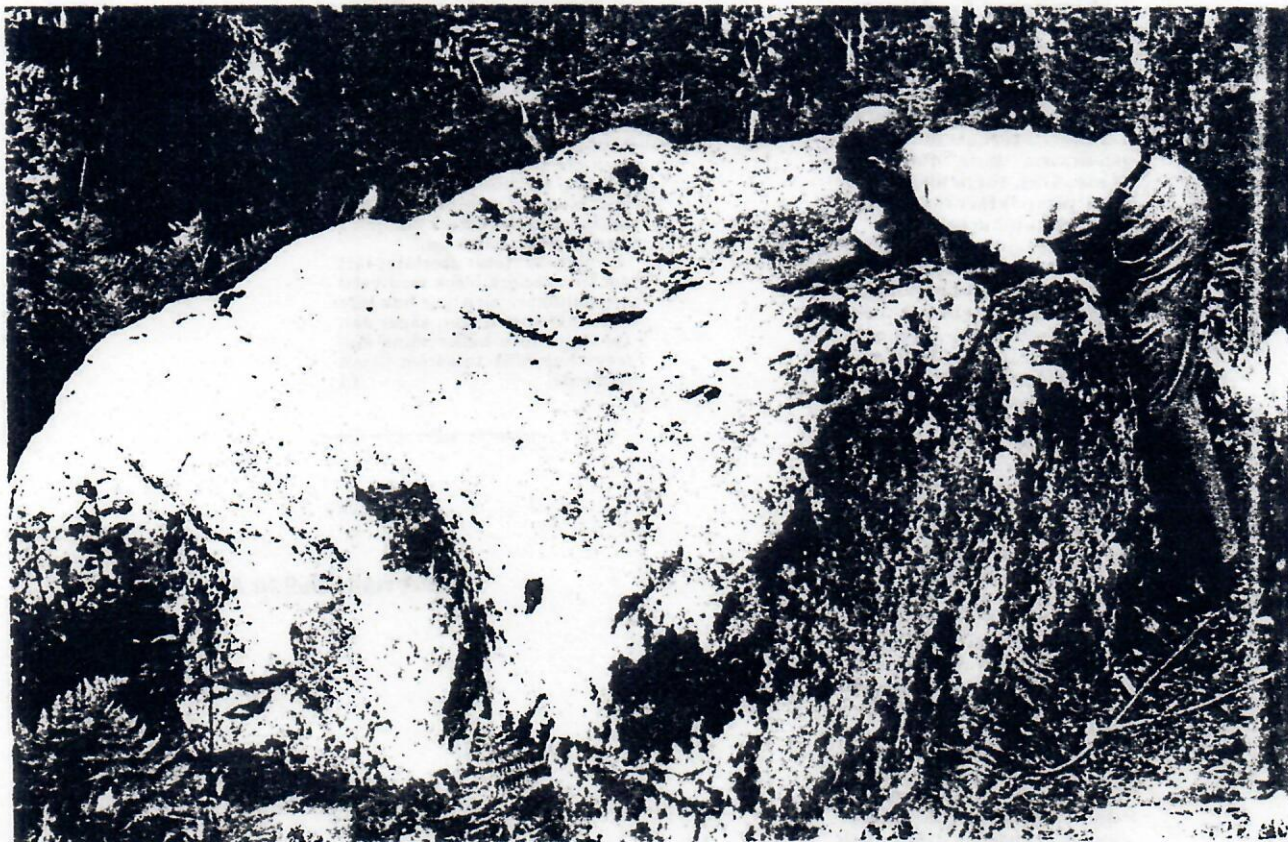
När människor först upptäckte den vet ingen. Men så långt man kan minnas har stenen varit föremål för ett slags hednadyrkan. Tusentals bekymrade män-

niskor har i sekler vandrat den smala stigen genom skogen för att söka bot för krämpor. Man tvättade sig i stenens vatten och trodde att skabb och vårtor skulle försvinna. Man sökte ingen förklaring till hur stenen även under förödande torka kunde innehålla klart friskt källvatten. Det var en sägenomspunnen stening som trollden vars hemlighet man aldrig drömde om att utforska. Vem kunde veta vilken gudom man stötte sig med?

I stället för läkare

Få känner till stenen. De smala stigen trampas inte av några turistande skogar. Först för ett år sedan satte Skattlösbergs turistströmen upp en knappt märkbar vägskylt och stigen snitslades med gula plastremor. De som söker sig till Dan Anderssons Louisa-stuga går förbi skylten utan att se den. Turistströmmen leds förbi, och stenen ligger på jungfruligt orörad mark.

Förr - då man inte hade läkare nästgårds - var stenen en utväg man sökte. Om

Statsgeolog Jan De Geer undersöker den märkliga vattstenen. - Vi har inte hört talas om likna... säger han

vattnet verkligen läkte är osäkert, men man trodde på det, och redan det gav hopp.

På Sveriges geologiska undersökning hade man inte hört talas om "vattstenen". Däremot visste man att vid Sättrabrunn utanför Sala fanns en liknande företeelse. På toppen av Brudberget finns en trekantig bergskreva som aldrig torkar ut utan ständigt innehåller vatten. En spricka finns här i en berghäll, medan "vattstenen" i skogarna kring Luossu är ett flyttblock. Bergskällan i Sättra omges också med mystik och folktro. Den kallas Ögonkällan - förr trodde man att vattnet botade ögonsjukdomar.

"Vattstenens" blanka yta har också formen av ett öga. Stilla och orörligt ruvar det på sin tusenåriga hemlighet. Hur kan det klara och kalla vattnet ständigt fylla stenen någon meter från marken?

Blocket är format i fyrkant på cirka två och en halv meter. Ovansidan är i bekväm räckhöjd, man sträcker sig bara ut över skålen. A tingen man är en törstig människa eller älg.

Vattenytan är cirka meterlång och har en bredd av ungefär 35 centimeter. Djupet mäter en decimeter. Skålen är inte jämn, men efter tjugoen dagars intensiv torka som gjort björkarna gula finns det ändå cirka tjugo eller tjugofem liter klart sextongradigt vatten i stenen.

Man öser ur stenen, torkar upp sista resten, och luftens nitton grader under trävalvet gör stenen snustorr på en timme. Så småningom blir en millimetermal spricka i botten mörkare av sipprande fukt, och efter ett dygn blickar åter stenens öga lika klart och outgrundligt upp mot en himmel utan regnmoln. Och detta medan sommarbrunnarna överallt klagar över brunnar som sinat.

Den 20 augusti kom statsgeolog Jan De Geer för att om möjligt lösa stenens tusenåriga gåta. Han kom med den utrustning som står till buds, men ändå ganska visss om att finna en acceptabel lösning:

Om grundvattnet steg upp i en spricka så skulle de stränga vintrarna med bland trettio köldgrader smälta vattnet till is och pränga stenen i bitar.

Regnvatten är uteslutet efter mer än tre veckors intensiv torka, och dessutom kommer vattnet tillbaka efter det stenen torrlagts av människohänder.

Nu har han en teori:

Det är många samverkande orsaker och något av en naturens nyck. Blocket ligger på moränmark (pinnmo), och grundvattenståndet är säkerligen högt. Antagligen är blocket ganska djupt nerborrat i marken och ligger med nedre delen i grundvatten. Blocket består av granit med pegmatitiska bildningar som är tämligen grovkorniga, och även om de sprickor som man kan se mäter en till två tiondels millimeter, kan blocket inuti och i synnerhet under grundvattensnivån ha vidgade sprickor.

De små sprickbildningarna fungerar som kapillärrör och drar upp vattnet. En spricka på 0,01 mm kan dra upp vatten 150 cm. Lösningen på gåtan skulle vara att högt grundvattenstånd i förening med hög kapillär stighöjd i blockets mittparti gör att urholkningen ständigt är vattenfylld.

Det kan också vara så att blocket ligger på berget och ett tunt skikt av sand är genomfartsled för grundvattnet, som har svårare att tränga igenom den tätare pinnmon. Man kan då tänka sig att grundvattenstrycket gör att vattnet lättare går upp i blockets "kapillärrör".

Även med en geologisk tolkning som baserar sig på dels att blocket inte hör hemma i dessa marker (den bit av berghällen som låg i dagen bestod av grönsten), på jordtäckets tjocklek av en till två meter, på sluttningen av 15-20 grader, på grundvattensnivån och blockets struktur så har ändå naturen lyckats foga ihop en geologisk sensation.

- Det är inte uteslutet att det finns andra block med vattensamlingar, men jag har inte hört talas om något, säger Jan De Geer. Inte heller mina kolleger har hört talas om något liknande. □

Ur

Året runt 1969 Nr 43

Hebykällan – en skogens källa med friskt dricksvatten

Gunnar Karlsson nyttjar källan till dricksvatten

Källan bryter fram i isälvsediment

Källan är registrerad i SGU:s källarkiv

Källan är utsatt på lantmäteriets fastighetskarta.

RT-90 koordinater: 6673825/1443938

Temperatur: 7.0 °C, pH: 6,2, Ledningstal: 27,9 uS/cm (090921)

Intresserad av kalkällor i skog och mark?

Då hälsar Källakademin tillsammans med Grangärde Hembygdsförening och Skattlösbergs Bygdegille Dig välkommen att delta i en exkursion i Grangärde/Skattlösberg för att se och lära om kalkällors natur och kultur.

Lördagen den 3 oktober kl 10-16

Vi besöker de två kulturhistoriska källorna Grytängekällan och Sankt Klara källa, de två finnskogskällorna Aborrbergkällan och Hedbykällan, De varma källorna i Dan Anderssons diktning samt Vattstenen med sin märkliga vattensamling som inte torkar ut.

Samling vid Grangärde kyrka kl 10.00

Exkursionen är kostnadsfri. Egen matsäck medtages. Transport sker med egna bilar och samåkning så långt möjligt.

Anmälan senast 1 oktober till Anna-Karin Andersson tel 0240 - 64 40 50 eller 070 - 67 51 297

Välkommen till en höstdag i skog och mark

Källakademin kommer på Grangärdebesök

En källa i skogen. Dessa värnar Källakademin.

GRANGÄRDE
På lördag hälsar svenska Källakademin, akademien för de friska källorna, på i Grangärde-Skattlösberg. Det blir exkursion till Sankt Klara källa och "De varma källorna" i Dan Anderssons diktning.

– Intresset är stort. Det kommer väl 25 stycken från Källakademin under ledning av Gunnar Wiklander från Uppsala. Sedan är vi även lokalt ett antal förannmälda, säger

Anna-Karin Andersson från Fröjdberget utanför Nyhammar.

Sju källbesök

På lördag 3 oktober startar man vid Grangärde kyrka. Deltagarna ska ta sig i egna bilar, med samäkning och medhavda matsäckar, totalt 5-6 mil genom Grangärdebygden upp till Skattlösberg.

– Vi planerar att besöka sju källor. Det är vad man hinner med på en dag om man samtidigt ska lära om

källkällornas natur och kultur.

Exempel på källor: de två kulturhistoriska på pilgrimsleden, Grytängskällan och Sankt Klara källa. De två finnskogskällorna Aborrbergskällan och Hedbykällan som Dan Andersson i sin diktning kallade "De varma källorna" för att de ångade i vinterkylan, men aldrig frös. Likaså Vattustenen med sin märkliga vattensamling som inte torkar ut.

BOO ERICSSON

Dala-Demokraten 2009-10-02

Kalkällor är ett fenomen som inte ska falla i glömska

GRANGÄRDE

Källan i Grytänge är torrlagd sedan vägen byggdes 1969. Den besöktes ändå av Källakademien för sin kulturella status. Vägverkets Torbjörn Svensson fick också chansen att försöka ge en acceptabel förklaring på varför ingen hänsyn togs.

Källakademien har drygt 300 medlemmar spridda över hela landet. Deras syfte är att främja intresset för naturliga källor och medverka till att de bevaras, vårdas och nyttjas.

– Vi är en brokig samling människor med skilda ingångspunkter. Det gör att vi har bred kompetens inom föreningen, säger Gunnar Wiklander från Östervåla som var exkursionsledare.

Kalkällor är till stor del ett bortglömt fenomen som haft stor betydelse. Bebyggelse har ofta startat kring en källa. Källor finns i dikter, anses ha läkande krafter och är starten på flera stora staders vattenförsörjning.

Vill inspirera

Källakademien brukar årligen göra tre-dagars exkursioner i olika landskap. I år provade de också en utflykt över en dag och kom då till Grangärde. Lokala hembygdsföreningar bidrog med information och lokalkännedom.

– Vi vill ta tillvara den kunskap som finns i bygderna och kanske kan vi inspirera dem till att vårda

Gunnar Karlsson tar dricksvatten ur Hebykällan.

FOTO: GUNNAR WIKLANDER

källorna, säger Gunnar Wiklander.

Grangärde kyrka är förmodligen byggd över en källa.

– Det har märkts av nu den här regniga sommaren för vatten har trängt in i koret, berättade kommunminister Torbjörn Axelson.

Märklig sten är borta

Kyrkan byggdes med pengar delvis skänkta vid det offerhus som fanns i Gryt-

änge, Sunnansjö. Där fanns också en källa som tillskrevs heliga krafter. Källan är torrlagd och Torbjörn Svensson gav en tillbaka blick hur det gick till när vägnätet breddades. Men det finns hopp om att större hänsyn till källor tas framöver eftersom deras värde lyfts fram i ett nytt dokument.

I källan har en speciell sten funnits med skårer i form av ett rutnät. Sägner säger att det är märken ef-

ter St. Olavs yxhugg. Den fanns där till helt nyligen men är nu spårlost borta.

Vattstenen sinar aldrig

Färden gick vidare till Aborrbergkällan, varma källorna i Dan Anderssons dikter i myrlandet kring Brunnån, Sankt Klara källa i Skattlösberg, Vattstenen i Skattlösberg och Hebykällan. Vattstenen sinar aldrig. Trots torra somrar då träd gulnar och brunnar sinar så finns

det alltid en decimeter djupt vatten i den meterlånga gropen på Vattstenen.

HELENA FORSBERG

0240-712 22

helena.forsberg@daladem.se

Grytängskällan mellan vägen till Sunnansjö och Bysjön är torrlagd men fortfarande en kulturhistoriskt intressant plats.

FOTO: HELENA FORSBERG

